

El tresor de Manol

Quan hom visita Palol Sabaldòria s'adona que darrera de l'imponent mas senyorial, hi ha unes ruïnes que diuen que corresponen a un castell, una ermita i un poblet, envoltat d'un gran fossar que darrerament s'havia excavat. Es podria dir que aquell llogaret havia hagut de ser molt important per estar defensat d'aquella manera.

En una de les meves passejades pel Manol, i per casualitat, vaig trobar una dona anciana, asseguda en un banc al costat de la gorga, que em va cridar per ajudar-la a aixecar-se. Tot xerrant amb ella, em va explicar la llegenda del tresor del Manol, tal com us l'explicaré a continuació.

En aquell temps, després d'una gran inundació que havia assolat la major part de la comarca, la família Baldor, vinguda de terres llunyanes, va demanar permís al comte de Besalú per ocupar un espai sobre una timba del Manol i establir la seva casa. Era una família d'aquelles d'abans; és a dir, formada pels avis, els fills i parelles i els fills i les filles d'aquestes. Tot plegat una quinzena de persones.

El comte va accedir a canvi de construir un castell per defensar la frontera amb el comtat d'Empúries i una torre ben alta per vigilar la contrada i poder-se defensar en cas de batalla. Els Baldor van acceptar tot dient que es farien càrrec de la construcció.

El comte va voler portar peons i un mestre d'obres al llogaret, però la família va insistir que, en un parell de mesos, construïren el castell ells mateixos. Els va deixar fer amb l'avertiment que, si no ho feien en el termini indicat, moririen tots a la força. *Així va parlar el comte.*

El que no sabia l'aristòcrata era que la família Baldor tenia a la seva disposició una munió de menairons. Els menairons són una mena de follets familiars, tant petits que caben en un estoig de llumins. Són molt obedients i molt treballadors, capaços de fer obres colossals. Els havien heretat dels seus avis, i aquests, dels avis dels seus avis. Durant tot aquell temps havien fet construccions impossibles en moltes contrades, com les muralles de Tarragona, el castell de Requesens i el pont de Besalú.

Els menairons necessiten feina contínuament i, de seguida que n'acaben una, comencen a dir: «Què farem? Què farem?». Aleshores cal donar-los immediatament una ocupació o manar-los tornar a l'estoig perquè si repeteixen la pregunta tres vegades i no se'ls ha ordenat res, comencen a pegar al seu amo fins que acaben amb ell.

Així que l'avi Baldor va treure l'estoig del seu amagatall i va fer sortir els menairons.

—Què farem? Què farem?

—Heu de construir aquí al costat un castell per l'amo de Besalú i una torre ben alta des de la qual es vegi tota la contrada.

En dos mesos els menairons van fer la feina i l'avi Baldor va fer cridar al comte per avisar-lo. Quan aquest va arribar, va quedar impressionat de la feina que havia fet la família Baldor. El castell era prou còmode per passar-hi una temporada, una de les seves parets donava al riu Manol i la torre era tan alta que es podia veure el mar des de dalt de tot.

El comte estava satisfet, però els va posar una altra condició: haurien de construir una església per acostentar el bisbat i fer que la gent deixés de creure en les forces de la natura, la terra, l'aigua i el sol i altres esperits pagans.

De nou, va voler portar-hi monjos i un mestre d'obres per construir l'església, però la família va insistir que, en un parell de mesos, construirien una ermita ells mateixos. Els va deixar fer, amb l'advertiment que, si no ho feien en el termini indicat, moririen tots a la forca. *Així va parlar el comte.*

L'endemà de la seva marxa, l'avi Baldor va anar a buscar l'estoig al seu amagatall i va fer sortir els menairons.

—Què farem? Què farem?

—Heu de construir aquí al costat una ermita per foragitar els esperits pagans i cristianitzar la contrada.

Els menairons van dubtar una mica, perquè no eren gaire amants de les esglésies, però van fer el que se'ls hi va manar i van construir-ne una tant petita com van poder, molt bonica i que ja feia el pes pel lloc on era.

El comte va tornar al cap de dos mesos i va trobar l'ermita feta. Estava satisfet, però els va posar una darrera condició: calia excavar un fossar al voltant de les cases, l'ermita i del castell. Havia de ser prou fondo per no poder creuar-lo a peu i només hi podia haver un pont. L'emplenarien d'aigua del Manol i així el llogaret quedaria ben defensat, tant dels homes com dels dimonis.

Els Baldor no entenien perquè era tan important fer aquelles defenses excepcionals. Tot i que sabien que estaven en territori fronterer, allà normalment no hi havia cap batalla i la vida passava tranquil·la entre collites, festes i la pesca en el riu.

—No hi ha pas cap problema, senyor meu. Farem el que ens ha manat i construirem el fossar en tres mesos. — Va dir l'avi Baldor.

—Que així sigui. Si no ho feu en aquest termini, acabareu tots a la forca. — *Així va parlar el comte.*

A la matinada del dia següent, l'avi va treure l'estoig i va fer sortir els menairons.

—Què farem? Què farem?

—Fareu un fossar al voltant de les cases, l'ermita i el castell, i construireu una mina que porti aigua del riu per a emplenar-ho.

Els menairons van anar per feina i ho van tenir enllestit en un mes i mig. L'aigua del Manol va emplenar el fossar mentre la família Baldor anava conreant la terra, pescant al riu i manant els menairons a fer les tasques feixugues del dia a dia.

Evidentment, de l'existència dels menairons, el comte no en sabia res.

Pels volts de Sant Joan s'esperava la visita de l'aristòcrata, que volia veure, en persona, com havia quedat el fossar. Ningú sabia perquè era tan important fer-ne un de tan gran. Potser estava relacionat amb aquells forats antics que, de tant en tant, trobaven en el camp de blat. Aquell dia feia calor i en Jaumet Baldor estava dalt la torre mig dormit quan va veure la comitiva del comte arribar i va donar l'avís. La família va deixar de segar el camp de blat a l'altre banda del pont, van tancar els menairons a l'estoig i van anar a empolainar-se per rebre'ls.

Venien tres carros amb dos cavalls cada un i un piló de soldats. En arribar, van treure d'un dels carros un bagul enorme. El comte va explicar que l'amagarien en el castell i que era molt important que ningú no digués res d'aquell bagul. Si algú afluixava la llengua, li faria tallar. Si es perdia, moririen tots a la forca. *Així va parlar el comte.*

La comitiva es va quedar dues nits al castell. El noble va aprofitar per passar comptes amb l'avi Baldor i els va perdonar el delme d'aquell any, ja que estava molt satisfet de les obres que havien fet tan ràpidament.

La nit que van marxar, en Jaumet, de naturalesa inquieta, va convèncer la seva germana de mirar què hi havia dins el bagul que havien desat en el castell.

—Com ho farem? —Va preguntar l'Elisenda.— Si ens enxampen, estem perduts! A més, està tancat i no tenim la clau.

—Farem servir els menairons de l'avi —va contestar en Jaumet i va anar a buscar l'estoig.

La nit següent, mentre tots dormien, van fer sortir un parell de menairons de l'estoig i els va encomanar la tasca de buscar el cofre.

—Què farem? Què farem? —van preguntar el menairons.

—Aneu a cercar el bagul del comte dins el castell!

Al cap d'una estona, els menairons van tornar. Van dir que l'havien trobat prop de la llar de foc, sota terra, en un forat molt antic que ja hi havia abans de construir el castell.

—Què farem? Què fa....

—A l'estoig! —Va interrompre ràpidament en Jaumet.

En Jaumet i l'Elisenda van esperar l'ocasió per entrar al castell i buscar el forat. Un dijous de mercat tots dos van dir que estaven malalts i es van quedar a casa per mirar de trobar aquell forat antic sota terra del costat de la llar de foc i obrir el cofre. No el van trobar. Així que fan tornar a fer servir els menairons.

—Què farem? Què farem? Què...

—Trobeu el bagul i obriu-lo! —Va manar en Jaumet.

El cofre es va resistir a ser obert; pesava moltíssim i tenia dos panys.

Quan els menairons van aconseguir-ho, en Jaume i l'Elisenda van quedar bocabadats: estava ple de joies i monedes, moltes! Tantes, que mai no havien vist mai un tresor com aquell. Van entendre perquè el comte el volia defensar tan bé! Un castell, una torre, una església i un fossar per protegir un tresor tan gran!

—Què farem? —Van preguntar els menairons que ja havien acabat la tasca.

En Jaumet i l'Elisenda estaven tan astorats i impressionats que no van sentir la pregunta.

—Què farem? Què farem? —Van començar a preguntar els menairons. Com que no van obtenir resposta, van començar a pegar als dos nois.

—Què farem? Què farem? Què farem?

Cada cop els pegaven més fort. En Jaume i l'Elisenda van reaccionar i van dir a la vegada:

—Torneu a l'estoig!

Malferits com estaven, no van poder resistir la temptació de posar-se alguna moneda a la butxaca. Van tancar el cofre, el van desar al seu lloc i no van dir res a ningú. Però es van deixar l'estoig dels menairons obert. Quan la resta de la família va tornar del mercat, els nens estaven fregant-se les ferides amb oli de cop i s'havien escapat tots els menairons, abandonant a la família Baldor a la seva sort. Mai més van poder fer obres excepcionals i sempre més van haver de treballar el doble del que havien estat fent fins llavors.

Van anar passant els anys i els nens es van fer grans. El comte va morir i ningú va tornar a reclamar el bagul. L'Elisenda va sobreviure en Jaume i en el seu llit de mort, va explicar la història del cofre i dels menairons al seu nét gran. Aquest va posar-se a buscar-lo, però no va saber trobar el forat antic sota terra al costat de la llar del castell. Al seu torn, quan va morir, va explicar tots aquests fets als seus néts. Aquests van desmuntar tot el castell i la torre per buscar el cofre que tampoc van saber trobar. Quan va ser l'hora, aquests van explicar aquesta història als seus néts, qui van construir el mas amb les pedres que els seus avantpassats havien tret del castell, van reomplir el fossar, van moure molta terra, però no van trobar el bagul.

—I fixa't— em va dir l'anciana— que, encara ara, hi ha moviment de terres a Palol Sabaldòria. Han descobert el fossar, han desmuntat part del mas i encara no han pogut

trobar el bagul amb el tresor. I diuen que els menairons estan amagats per allà, esperant que algú els trobi i els mani de fer alguna cosa.

Autor: El Gaig Blau